

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՐՈՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հերթական ատեստավորման ենթակա ուսուցիչների վերապատրաստման
դասընթացներ

Տոֆիկ Կառլենի Գաբրիելյան

Մեծ Այրումի միջնակարգ դպրոցի տեխնոլոգիայի ուսուցիչ

ԹԵՄԱ

«Նյութերի գեղարվեստական մշակում» թեմայի դասավանդումը

Հետազոտական աշխատանք

Ղեկավար՝ Գագիկ Էմինյան

Վանաձոր 2022

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գեղարվեստական արվեստները Հայաստանում.....	5
Պատմական ակնարկ կարպետագործության մասին	8
Նյութեր, գործիքներ, սարքավորումներ.....	9
Նյութերի գեղարվեստական մշակում, աշխատանքի պլանավորում, օգտակար, ինքնաշեն պարագաների պատրաստում	10
Եզրակացություն	14
Գրականություն.....	17

Ներածություն

Տեխնոլոգիա հանրակրթական առարկայի հիմնական նպատակն է սովորողներին նախապատրաստել ինքնուրույն աշխատանքային կյանքին. դաստիարակել կիրթ, ստեղծագործող, նախաձեռնող և ակտիվ քաղաքացի:

Տեխնոլոգիայի տարրերի ուսումնասիրությունը ուղղորդված է տարբեր նյութերից շինվածքների պատրաստման ընդհանուր օրինաչափությունների բացահայտմանը: Ցանկացած տեխնոլոգիական գործընթաց իր մեջ ներառում է հետևյալ փուլերը՝ նախապատրաստվածքի ստացումը, դետալների ստացման նպատակով դրանց մշակումը, ձևավորումը, դետալների հավաքումը, շինվածքի վերջնամշակումը: Առաջին փուլում սովորողներն ընտրում են նյութերը և իրականացնում մշակման գործողություններ՝ չափանշում, ծռում, կտրում և այլն: Հավաքման փուլը նախատեսում է շինվածքի առանձին դետալների միացումը տարբեր եղանակներով՝ սոսնձելով, կարելով, մետաղալարով և այլն: Շինվածքը վերջնամշակում են ապլիկացիայով, գունազարդմամբ, ասեղնագործությամբ և այլն: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում տեխնոլոգիայի վերլուծության հմտության ձևավորմանը և շինվածքի պատրաստման ժամանակ տեխնոլոգիական օպերացիաների կատարմանը: Աշխատանքի խմբային ձևերի կազմակերպման դեպքում ծրագիրը նախատեսում է երեխաների ներգրավումը պարզագույն արտադրական հարաբերությունների մեջ, որն ապահովում է իրական տնտեսական գործունեություն: Ուսումնական գործընթացի ժամանակ դպրոցականները ծանոթանում են տարբեր մասնագիտությունների հետ: Ծրագիրը թույլ է տալիս իրականացնել նախապատրաստական մասնագիտական կողմնորոշման աշխատանք, որի նպատակն է դպրոցականների մոտ աշխատանքի և մասնագիտական գործունեության ոլորտի նկատմամբ հետաքրքրության ձևավորումը:

Տեխնոլոգիան ինտեգրված և բազմաբնույթ առարկա է, որի մեջ ընդգրկված է նաև նյութերի գեղարվեստական մշակման տեխնոլոգիա բաժինը:

Նյութերի գեղարվեստական մշակումը ունի մի շարք նպատակներ և հատուկ նպատակ, ինչպես նաև խնդիրներ, որոնք պետք է ամպայման ուսումնասիրել:

Ուսուցիչները միշտ պետք է ուշադրություն դարձնեն այն հանգամանքի վրա, որ «Տեխնոլոգիայի դասընթացի հիմնական նպատակը դիզայնի և ինժեներական լուծումների զարգացումը չէ. նույնիսկ կարելի է չօգտագործել «դիզայն կամ դիզայներ» եզրույթները, քանի որ այդ դասերի իմաստն անշուշտ, դրա մեջ չէ: Շատ ավելի կարևոր է հենց առաջին դասարանից երեխաների մեջ ճիշտ պատկերացում ձևավորել շրջապատող առարկաների իմաստի ու գեղեցկության վերաբերյալ, և դրա համար հարկավոր են որոշ հատուկ գիտելիքներ: Իսկ այդ գիտելիքները հարկավոր են ոչ թե եզրույթներն ու հասկացությունները անգիր անելու, հիշելու ձևով, այլ գեղարվեստական նյութերի մշակման էությունը հասկանալով:

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ այս առարկայի շրջանակներում սովորողները զինվում են անհրաժեշտ տեխնիկա-տեխնոլոգիական գիտելիքներով և ունակություններով՝ ապահովելով անձնային և ազգային լավագույն ավանդույթների պահպանման և զարգացման գործը: Տեխնոլոգիան ճանաչողական գիտություն է, որը ուղված է մարդու գործնելիության բարեփոխման, գիտելիքների համակարգման, գործունեության օպտիմալացման, արդյունքների զարգացման:

Հետազոտության նպատակը.

Ուսումնասիրել տարբեր նյութերի և տեխնիկա-տեխնոլոգիական գիտելիքների և ունակությունների ընդլայնման հնարավորությունները ուսումնական գործընթացում:

Հետազոտության խնդիրները.

1. Նկարագրել գեղարվեստական արվեստները Հայաստանում,
2. Պարզել կարպետագործության զարգացման փուլերը,
3. Բացահայտել ինքնաշեն պարագաների պատրաստման եղանակները ուսումնական գործընթացում:

Գեղարվեստական արվեստները Հայաստանում

Արվեստը հասարակության գիտակցության ձևերից մեկն է: Նրա հիմքը կազմվում է իրականության գեղարվեստական-պատկերավոր արտացոլումը: Արվեստը օգնում է ճանաչել աշխարհը, ձևավորում մարդկանց հոգևոր նկարագիրը, նրանց զգացմունքերն ու մտքերը, նրանց աշխարհայացքը, դաստիարակում է մարդուն, ընդլայնում մտահորիզոնը, արթնացնում ստեղծագործական ընդունակություններ:

Արվեստի պատմական զարգացման ընթացքում սկզբնավորվել են նրա տարբեր տեսակները՝ գեղանկարչություն, քանդակագործություն, գծանկարչություն(գրաֆիկա), ճարտարապետություն, զարդարարական (դեկորատիվ) կիրառական արվեստ և այլն: Այս բոլոր տեսակները խոսում են կյանքի էության գեղեցիկի մասին, բայց յուրաքանչյուրը արտահայտելով յուրովի: Արվեստի ամեն տեսակ ապրում է վերելքի և վայրէջքի ժամանակաշրջաններ. դրանց զարգացումն անհամաչափ է տեղի ունենում:

Ներկերը գունավոր նյութեր են, որոնք օգտագործվում են առարկաներին գեղեցիկ տեսք տալու և մակերևույթը քայքայումից պաշտպանելու նպատակով: Ներկերը կազմված են թաղանթ առաջացնող նյութերից և գունանյութերից: Հաճախ պարունակում են նաև լուծիչներ: Որպես թաղանթ առաջացնող նյութեր՝ օգտագործվում են ձեթերը, օլիֆները, լաքերը, պոլիմերների ջրային էմուլսիաները, բուսական կամ կենդանական սոսինձները, հեղուկ ապակին և այլն: Գունանյութերով են պայմանավորված ներկերի գույնը, ծածկունակությունը, անթափանցելիությունը, հակակոռոզիային հատկությունը և այլն: Մածուկային ներկերը պատրաստում են գունանյութը սոսնձանյութում տրորելու միջոցով: Օգտագործելուց առաջ մածուկային ներկերը նոսրացնում են օլիֆով կամ այլ լուծիչով: Արտադրվում են նաև օգտագործման համար պատրաստ հեղուկ ներկեր: Փոշեներկերը նստեցնում են առարկայի մակերևույթին, ապա հալում՝ տաքացնելով:

Տարբերում են շինարարական, տպագրական և գեղանկարչական ներկեր:

Ներկանյութերը քիմիական նյութեր են, որոնք օգտագործվում են գործվածքին, կաշվին, մորթուն, թղթին, պլաստմասսաներին և այլ առարկաների ու իրերի՝ լույսի, շփման, ջրի, քրտինքի, օճառի և այլ վնասամիջոցների ազդեցության նկատմամբ

կայուն գույն տալու նպատակով: Նախկինում օգտագործվում էին բնական ծագում ունեցող ներկանյութեր, որոնք XIX դարի կեսերից գրեթե լրիվ կորցրին իրենց կիրառական նշանակությունն ու փոխարինվեցին սինթետիկ ներկանյութերով: Ներկանյութերի գույնը՝ տեսանելի լույսն ընտրողաբար կլանելու ունակությունը, պայմանավորված է նրանց քիմիական կառուցվածքով և գունակիր խմբերի առկայությամբ: ¹

Ներկանյութերի ստացման պատմությունից

Անցյալում առարկաները ներկելու համար օգտագործում էին գունավոր կավեր, մետաղների օքսիդներ, մուր, բուսական ու կենդանական նյութեր: Ինդիգոակիր բույսերի տերևներից ստանում էին ինդիգո, տորոնի արմատներից՝ ալիզարին, միջերկրածովային փափկամորթներից՝ «անտիկ» ծիրանագույն, մանգոյի տերևներով սնվող կենդանիների մեզից՝ «հնդկական դեղին»: ²

Հայկական ձեռագրերում նկարագրված են Հայաստանում օգտագործվող և զգալի քանակներով արտահանվող լաջվարդի (Հայաստանում այսպես էին անվանում ինդիգոն), սև թանաքի, որդան կարմիրի և այլ ներկանյութերի ստացման եղանակները: XIX դարում մանածագործության բուռն զարգացումը մեծացրեց ներկանյութերի պահանջարկը: 1855 թ-ին լեի քիմիկոս Յա. Նաթանսոնը Վարշավայի համալսարանում ստացավ առաջին սինթետիկ ներկանյութը՝ ֆուքսինը (գույնով հիշեցնում է ֆուքսիայի ծաղիկը): 1856 թ-ին անգլիացի քիմիկոս և արդյունաբերող Վ. Հ. Պերկինն ստացավ մետաքսը կարմրամանուշակագույն ներկող մոլեխինը և կազմակերպեց դրա արտադրությունը: 1869-ին Կ. Գրեբեն և Կ. Լիբերմանը սինթեզեցին ալիզարինը, 1870 թ-ին Ա. Բայերը՝ ինդիգոն: Սինթետիկ ներկանյութերի արտադրությունը կենտրոնացավ Գերմանիայում: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ այն տարածվեց նաև Անգլիայում, Շվեյցարիայում, ԱՄՆ-ում և այլուր: ³

¹ Гордон П., Грегори П., Органическая химия красителей, пер. с англ., М., 1976 , 25 с.

² Степанов Б. И., Введение в химию и технологию органических красителей, 3 изд., М., 1984, с 142.

³ Մարտիկյան Ե., Հայկական կերպարվեստի պատմություն, գիրք 1-2, Ե., 1971, էջ 75:

Այս բաժնի ուսումնասիրումը ձևավորում և ընդլայնում է սովորողների պատկերացումները աշխատանքային գործիքների տեսակների, դրանց կառուցվածքի, նշանակության, տարբեր դետալներից մոդելի հավաքման, տեխնիկական օբյեկտների, տարբեր սարքավորումների, մեքենաների նշանակության, դրանց ձևերի և ընդհանուր կառուցվածքի, աշխատանքի սկզբունքի, կիրառության և օգտագործման բնագավառների մասին: Տարբեր դետալների հավաքածուներից մանրակերտի և մոդելների պատրաստման ընթացքում, տարբեր խաղային իրավիճակներում սովորողները ծանոթանում են ժամանակակից տեխնիկայի բազմազանությանը, դրանց պարզագույն գրաֆիկական և կառուցողական տարրերին, որոնց շնորհիվ զարգանում է նրանց վերլուծական, կառուցողական և տեխնիկական մտածողությունը:

ՆՅՈՒԹԵՐ, ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ, ՍԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանի գեղարվեստական ջուլիակության հնագույն տեսակներից է կարպետագորգագործությունը, որը սկիզբ է առնում հազարամյակների խորքից: Կարպետը և գորգը հայ ժողովրդի կենցաղում հնագույն ժամանակներից ի վեր եղել են կենսական անհրաժեշտություն՝ հասարակական, իշխանական ու թագավորական շինությունների, նույնիսկ եռահարկ, քառահարկ շենքերի հողե կամ քարե հատակը ծածկել կարպետով կամ գորգով:

Կարպետագործության համար հում նյութ է հանդիսացել ոչխարի, ուղտի բուրդը, այժի փափուկ մազը (դֆտիկ), բամբակը, մետաքսը:

Հայկական գորգագործության նյութը, հյուսվածքաթելը, հենքաթելը՝ բուրդ, մետաքս, վուշ, կանեփ, բամբակ, ներկերը՝ բուսական, կենդանական, հանքային, գործիքները և գործելու տեխնիկան ու զարդամոտիվները հնագույն ծագում ունեն:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ ԿԱՐՊԵՏԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանում մ. թ. ա. VI–IV հազարամյակներից սկզբնավորված արհեստներից են կավագործությունը, քարագործությունը, փայտամշակությունը: Պղնձի, կապարի, անագի, երկաթի և ազնիվ մետաղների հանույթի ու մշակման, հալման և ձուլման տեխնիկայի կատարելագործմանը զուգահեռ զարգացել են մետաղագործական արհեստները՝ պղնձագործությունը, բրոնզագործությունը, դարբնությունը, գինագործությունը, ոսկերչությունը, պատրաստվել են գյուղատնտեսական գործիքներ (բահ, քլունգ, գութանի ու արորի խոփեր և այլն), կենցաղային իրեր (կաթսա, ճրագ, մոմակալ և այլն), զարդեր (մատանի, ականջօղեր, գոտի, ապարանջան և այլն): Մետաղագործության բազմաթիվ նմուշներ պահպանվել են մինչև մեր օրերը: Հնագիտական պեղումների ժամանակ Հայաստանում հայտնաբերվել են մեծ քանակությամբ ոսկե, արծաթե, բրոնզե առարկաներ: ⁴

Քարի տարատեսակներով հարուստ Հայաստանում հնագույն ժամանակներից առավելապես զարգացած էին քարագործությունը. տները, ամրոցները, իջևանատները, եկեղեցիները, կամուրջները հիմնականում կառուցվել են քարից: Միջնադարում կատարելության են հասել նաև կրագործությունը, գաջագործությունը: Հայ շինարարները կրից և գիպսից պատրաստել են հատուկ զարդեր շենքերի ներսը նախշազարդելու համար: Անի և Դվին քաղաքների պեղումներով հայտնաբերվել են դրանց բազմաթիվ հետքեր:

Համընթաց սկիզբ են առել նաև կավագործությունը (բրուտագործություն) և ապակեգործությունը, հախճապակու արտադրությունը, որը IX–XI դարերում զարգացման բարձր մակարդակի է հասել Անիում ու Դվինում, շարունակվել Կուտինայում (Թուրքիա):

Կավագործ արհեստավորները զարգացրել են նաև շինարարական խեցեղենի՝ աղյուսի, կղմինդրի, փողրակների արտադրությունը: Դարերի խորքից են գալիս նաև

⁴ Дурново Л. А., Краткая история древнеармянской живописи, Е., 1976 с 100.

ատաղձագործությունը, երկրագործական գործիքների, կահույքի արտադրությունը, նավաշինությունը, փայտի գեղարվեստական փորագրությունը և այլն:

Հայաստանը հայտնի էր նաև իր գործվածքներով (բեհեզ, ծիրանի, կերպաս, թավիշ, դիպակ) ու կաշվեղենով, դրանք արտադրող արհեստներով՝ գգրարություն, մանածագործություն, մետաքսագործություն, բամբակագործություն, կտավագործություն, գորգագործություն, կարպետագործություն, թաղիքագործություն, կոշկակարություն, որոնց սերտորեն կապված էր ներկարարությունը: Պատմական Հայաստանի քաղաքներից շատերը որևէ արհեստի նշանավոր կենտրոններ էին: Արհեստավորներին ղեկավարել են տվյալ արհեստի շահերը պաշտպանող համքարությունները:

Բարձրորակ կերտվածքներ պատրաստող արհեստները շարունակ կատարելագործվում և առավելագույնս մոտենում են արվեստներին:

Հնագույն մշակույթ ունեցող ժողովուրդների մեջ ուրույն տեղ է զբաղեցնում հայ ժողովուրդը իր բազմաժանր արհեստով ու արվեստով: Հայկական մշակույթի մեջ առանձնակի տեղ է զբաղեցնում գորգագործությունը և կարպետագործությունը: Գորգերը և կարպետները հայ ժողովրդի ինքնատիպ մշակույթի լավագույն դրսևորումներից են, որոնք համարժեք են քանդակագործությանը և մանրանկարչությանը:⁵

Ձեռագործ աշխատանքները այսօր էլ կատարվում են մեր նախնիների մտահղացմամբ ստեղծածի հիմքով:

Կարպետը բրդյա կամ բամբակյա հաստ գործվածք է, որն իբրև գորգ փոռում են հատակին, թախտին և այլն, ինչպես նաև օգտագործում որպես վրանի ծածկոց: Պատմական Հայաստանում գորգերն ու կարպետները համարվել են առաջին անհրաժեշտության իրեր, դրանք մեծ պահանջարկ են ունեցել կենցաղում պատրաստել են գոգնոցներ, գլխարկներ, խուրջիներ և այլն:

⁵ Ավետիսյան Ա. Ն., Հայկական մանրանկարչության Գլաճորի դպրոցը, Ե., 1971, էջ 114 :

**ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՄ. ՕԳՏԱԿԱՐ ԻՆՔՆԱՇԵՆ
ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ**

Ինչպե՞ս պլանավորել որևէ իր կարելու գործընթացը: Ինչպես և ցանկացած գործընթաց, հագուստ կարելը նույնպես ենթադրում է գործողությունների պլանավորում: Դրանով է պայմանավորված վերջնարդյունքի որակը: Նախապես պլանավորված աշխատանքն իրենից ներկայացնում է աշխատանքի հստակ քայլաշար, որի ընթացքից կատարողը ստանում է գերազույն հաճույք: Առաջանում է նոր գաղափարներ իրականացնելու, ստեղծագործելու մեծ ցանկություն: Ստորև ներկայացնում ենք աշխատանքի պլանավորման քայլաշարը: 1 Ընտրել մոդելը և նյութերը, 2 Վերցնել չափսերը, 3 Կառուցել գծագիրը, 4 Պատրաստել ձևանը (լեկալը), 5 Գործվածքը նախապատրաստել ձևելուն, 6 Ձևել, 7 Ձևած դետալները նախապատրաստել կարելուն, 8 Կատարել կարելու քայլաշարը, 9 Արդուկել պատրաստի իրը:

Գեղագիտական ճաշակ, գեղեցիկի դիրքերից արվեստի ստեղծագործությունն ու իրականությունն ընկալելու և սոցիալ-հոգեբանական գնահատական տալու մարդու հոգևոր ընդունակությունը: Որպես գեղագիտական կատեգորիա ճաշակը, ըստ էության, կիրառվում է 17-րդ դարից: Սկսած Ն. Բոալոյից ճաշակի հիմնական հատկանիշներ են համարվել ճշմարտանմանությունը, բանական լինելը, հստակությունը . Հ . Հոմը և Ա . Շաֆտսբիրին ճաշակին հաղորդել են նաև բարոյական իմաստ: Ի . Կանտը «ճաշակի անտինոմիաներում» ճաշակ ներկայացրել է որպես զգայության և բանախոհության երկընտրանք, որպես հակասություն անհատական ազատ դատողության և ճաշակի համընդհանրության միջև: Սակայն Կանտը չկարողացավ լուծել այս անտինոմիաները: Հեգելը ճաշակը քննարկել է հիմնականում կասված արվեստի հետ: Սակայն գիտակցելով ճաշակի լայն բովանդակությունը՝ պնդել է, որ այն «մշակույթի ազդեցությամբ նրբացված գեղեցիկի զգացումն է: Մարքսիստական գեղագիտությունն ընդգծում է ճաշակի հասարակական բնույթը և կախվածությունը նրա կրողի սոցիալական դրությունից, գործուն բնույթը և առարկայական պայմանավորվածությունը: Մարքսիստական

գեղագիտությունը ճաշակը դիտում է որպես կյանքի բոլոր բնագավառներում դրսևորվող պատմահասարակական մշակույթի արտահայտություն: Ճաշակի առաջացման մեջ ելակետային գործոն է ճանաչվում արվեստը: Բնության, մարդու և մարդկային պատմության գեղագիտական կողմի նկատմամբ ճաշակի ձևավորումը ածանցյալ է և պատմականորեն իրականացվել է արվեստի միջոցով: Ընդհանրապես ճաշակի զարգացման պատմությունը վկայում է նրա ոլորտների ընդլայնումը: Արվեստի մեջ գեղեցիկի ընկալումով ավելի խոր և նուրբ է ըմբռնվում նաև բնության, շրջապատի իրերի, մարդու գեղեցկությունը: Առօրյայում օգտագործվում է նաև «գեղարվեստական ճաշակ» հասկացությունը՝ որպես գեղագիտական ճաշակի հոմանիշ: Այս դեպքում գեղարվեստական ճաշակը հասկացվում է որպես գեղագիտական ճաշակ, որը դրսևորվում է գեղարվեստական գործունեության ոլորտում (գեղարվեստական ստեղծագործության գնահատումը, ստեղծումը, ընկալումը): Գեղարվեստական ճաշակի ձևավորման վրա ազդեցություն են ունենում ինչպես անհատի սոցիալական դրությունը, այնպես էլ ժողովրդի ազգային ավանդույթները տեղի գեղարվեստական մշակույթի յուրահատկությունները: Գեղագիտական ճաշակի ձևավորումը գեղագիտական դաստիարակության նպատակներից է: Ճաշակ գործածվում է նաև սեր կամ հակում («երաժշտական ճաշակ», «գրական ճաշակ»), ինչպես և ոճ («եվրոպական ճաշակ», «18-րդ դարի ճաշակով») իմաստներով:

Գեղագիտական դաստիարակություն՝ գեղեցիկը ընկալելու, զգալու, գնահատելու և գեղագիտական արժեքներ ստեղծելու ստեղծագործական անհատի ձևավորմանը նպատակաուղղված գործընթաց: Այսպիսի սահմանումը վերաբերում է հասուն անհատին, մինչդեռ երեխաները նույնպես ընդունակ են արձագանքելու շրջապատող միջավայրի գեղեցկությանը, բնությանը, երաժշտությանը՝ ձգտելով ստեղծագործել՝ երգել, պարել, նկարել և այլն:

Այսպես, դասից դաս սովորողներն անհրաժեշտ գիտելիքներ են ձեռք բերում, սովորում են ճիշտ գնահատել շրջապատող առարկայական աշխարհը: Օրինակ՝ կրտսեր դպրոցականները բազմաթիվ էջանշաններ են պատրաստում՝ թղթից, ստվարաթղթից, բնական և արհեստական նյութերից: Կոնկրետ օրինակով կարելի է երեխաների ուշադրությունը հրավիրել այն հանգամանքի վրա, թե ինչով է

նպատակահարմար էջանշանը, ցանկալի չէ դրա փոխարենն օգտագործել մատիտ, քանոն կամ որևէ այլ առարկա, դրանք կարող են փչացնել գիրքը: Իսկ թղթի կտորը, այն գեղեցիկ չէ և այնքան էլ ամուր չէ: Դասի սկզբում միշտ պետք է այսպիսի վերլուծություն կատարել՝ կրտսեր դպրոցականների ուշադրությունը հրավիրելով հետևյալ գլխավոր սկզբունքի վրա՝ մարդուն շրջապատող իրերը պետք է լինեն գեղեցիկ և հարմար: Այս դեպքում առարկայի նկատմամբ ճիշտ վերաբերմունք կձևավորենք, կսովորեցնենք ճիշտ գնահատել առարկայի օգտակարությունն ու հարմարավետությունը, ինչից էլ ձևավորվում է գեղեցկությունն ու արտահայտչականությունը: Սովորողները համոզվում են, որ այդքան էլ հեշտ չէ միանշանակ գնահատական տալ այդ չափանիշներին, այն, ինչ հարմար ու գեղեցիկ է մի դեպքում, բացարձակապես պետք չի գալիս մեկ ուրիշ միջավայրում:

Շատ օգտակար ու ցանկալի է իրար նման, բայց տարբեր գործառույթներ ունեցող առարկաների համեմատությունը: Այդ նպատակով կրտսեր դպրոցում «Տեխնոլոգիայի» դասերին աշակերտները պատրաստում են երկու տարբեր ասեղամաններ՝ ճանապարհորդական և դեկորատիվ: Համեմատելով այդ ասեղամանները՝ մենք ցույց ենք տալիս, թե ինչպես են կապված շինվածքի ձևը, կառուցվածքն ու գործառույթները: Օրինակ՝ ճանապարհորդական ասեղատուփը փոքր է, հարթ, որպեսզի հարմար լինի տեղափոխելու նույնիսկ դնելու դրամապանակի մեջ: Այն ամուր կազմ ունի, որպեսզի ասեղները դուրս չգան: Ձևավորումը զուսպ է, լակոնիկ: Ամեն ինչ նախատեսված է ճանապարհային պայմաններում դրա հարմարավետության համար: Դեկորատիվ ասեղամանն, ընդհակառակը, շատ անհարմար է ճանապարհի համար, քանի որ ասեղները կարող են թափվել: Այն զարդարում է ինտերիերը:

Նյութերի միասնություն, նյութի բոլոր հնարավորությունների առավելագույն դրսևորում:

Ինչպես նշում է կիրառական արվեստի մասնագետ Սալտիկովը, «լավ ճաշակը սիրում է իսկականը»: Միայն այն դեպքում է հնարավոր մի նյութը փոխարինել մյուսով, երբ դրանք նման են արտաքին հատկանիշներով (փայլուն կամ փայլատ, հարթ կամ խորդուբորդ, պինդ կամ փափուկ): Օրինակ՝ հնարավոր է ոսկին նմանակեղծել (իմիտացիա) արծաթյա ապրանքների մեջ, և դրանք

կհամապատասխանեն գեղարվեստական բոլոր չափանիշներին, սակայն ճենապակե իրերը չի կարելի փոխարինել փայտով, դրանք, միևնույն է, հաջողություն չեն ունենում: Յուրաքանչյուր նյութ ունի իր սեփական արժանիքները, առավելությունները, որոնք պետք է հայտնաբերել, բացահայտել, օգտագործել և հաշվի առնել շինվածքներ պատրաստելիս: Վերցնենք մի այնպիսի տարածված ու մատչելի նյութ, ինչպիսին թուղթն է: Գիտենք, որ թուղթը կարելի է կտրել մկրատով, դանակով, պատռել ձեռքով, կարել, ծակել հերյունով, սոսնձել, թրջել և այլն: Մշակման ժամանակ, սակայն, տարբեր տեսակի թղթեր իրենց տարբեր կերպ են «պահում», օրինակ, խոնավ թուղթն ավելի հեշտ է պատռվում: Նյութերի հատկությունները բազմազան են, իսկ մշակման համապատասխան եղանակների ընտրությունը կախված է առաջադրված խնդրից (օրինակ, եթե պետք է թուղթն ուղիղ գծով կտրել առանց քանոնի, պետք է այն ծակել, հարթեցնել, նոր միայն կտրել, ավելին՝ կարելի է նաև ծալման գիծը թրջել:

Խնդիրները՝

Տարբերի գեղարվեստական արհեստները և կարողանա կատարել դեկորատիվ-կիրառական արվեստի նմուշի ձևավորում ներկանյութով:

Հայկական ժողովրդական կերպարվեստը և դեկորատիվ-կիրառական արվեստը Հայաստանում զարգացել է դարերի ընթացքում: Ստեղծվել են ժողովրդական կերպարվեստի և դեկորատիվ-կիրառական արվեստի բարձրակարգ նմուշներ (կահույք, գործվածք, գորգեր, կարպետներ, աշխատանքային գործիքներ, զգեստներ, զարդեր և այլն), որոնք, իբրև մշակութային ժառանգություն, անգնահատելի են: Հայկական ժողովրդական դեկորատիվ-կիրառական արվեստի տարածված տեսակներից են արծաթագործությունը, գորգագործությունն ու կարպետագործությունը, ժանյակագործությունն ու ասեղնագործությունը, խեցեգործությունը, քարի, փայտի և մետաղի գեղարվեստական մշակումները: Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի գրեթե յուրաքանչյուր բնագավառ ունեցել է իր դպրոցները, որոնք միմյանցից տարբերվել են կատարման տեխնիկայով, զարդաձևերի ինքնատիպությամբ և ոճական առանձնահատկություններով:

Եզրակացություն

Որպես ինքնուրույն յուրացման նյութ սովորողի ստեղծագործական և գեղագիտական զարգացումը, մասնավորապես՝ նախագծերի կատարման և նյութերի գեղարվեստական մշակման ընթացքում է ի հայտ գալիս:

Տեխնոլոգիայի դասերին հաճախ սովորողները հնարավորություն են ունենում ազատ ստեղծագործելու, որտեղ շատ հստակ երևում է յուրաքանչյուրի հետաքրքրությունները, ճաշակը, մտքի և ձեռքի համապատասխանությունը:

Տեխնոլոգիան իր բնույթով անընդհատ ստեղծագործելու, պրպտելու և կատրելագործվելու հնարավորություն ստեղծող բնագավառ է:

Հատուկ կարիքով սովորողներին առանձնացնել չեմ ցանկանա, քանի որ նրանք ևս բավականին լավ ինտեգրվում են գործընթացին, շատ հաճախ նրանց մտավոր և ֆիզիկական առանձնահատկությունները ընդհանուր աշխատանքային պրոցեսում չի առանձնանում, նրանք հաճախ ավելի ունակ և գործունակ են դառնում, որը իրենց լրացուցիչ ինքնավստահություն է ներշնչում, որով և բացատրվում է նմանօրինակ սովորողների սերը տեխնոլոգիա առարկայի նկատմամբ:

Այս բաժնի ուսումնասիրումը ձևավորում և ընդլայնում է սովորողների պատկերացումները աշխատանքային գործիքների տեսակների, դրանց կառուցվածքի, նշանակության, տարբեր դետալներից մոդելի հավաքման, տեխնիկական օբյեկտների, տարբեր սարքավորումների, մեքենաների նշանակության, դրանց ձևերի և ընդհանուր կառուցվածքի, աշխատանքի սկզբունքի, կիրառության և օգտագործման բնագավառների մասին: Տարբեր դետալների հավաքածուներից մանրակերտի և մոդելների պատրաստման ընթացքում, տարբեր խաղային իրավիճակներում սովորողները ծանոթանում են ժամանակակից տեխնիկայի բազմազանությանը, դրանց պարզագույն գրաֆիկական և կառուցողական տարրերին, որոնց շնորհիվ զարգանում է նրանց վերլուծական, կառուցողական և տեխնիկական մտածողությունը:

Աշակերտը դպրոցում ընդհանուր կրթություն է ստանում, և յուրաքանչյուր ուսումնական առարկա այդ ընդհանուր կրթության ամբողջի մեջ իր մի մասն է ապահովում:

Մասնակից դառնալով գեղեցիկ և հարմարավետ իրերի պատրաստմանը՝ աշակերտները սկսում են մտածել մարդու, նրա ստեղծած միջավայրի և բնության ներդաշնակության մասին, այն մասին, որ իրերը մարդու մասին տեղեկատվություն են պարունակում, որ ոչ թե մարդն է ստեղծված իրերի համար, այլ իրերն են ստեղծված մարդու կողմից մարդու համար և ծառայում են նրան: Անկախ այն բանից, թե ինչ մասնագիտություն կընտրի ապագայում աշակերտը, նման դիրքորոշումը նրան ուղղակի անհրաժեշտ է կյանքում:

Միջնակարգ դպրոցում դեռահասները տիրապետում են արվեստի տարբեր ճյուղերի լեզվին, որը հնարավորություն է տալիս նրանց ինքնուրույն ըմբռնել արվեստի գործերը, ինչպես նաև ստեղծում է նախադրյալներ ինքնուրույն ստեղծագործելու համար:

Մեր առաջադրած խնդիրներից ելնելով եկանք հետևյալ եզրակացություններին՝

«Տեխնոլոգիա» առարկայի ծրագրի նպատակն է՝ ապահովել սովորողների գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների այն ծավալը, որը նախատեսված է ըստ կրթական աստիճանների՝ տարրական և միջին դպրոցում.

- գիտելիքներ, հմտություններ և պատրաստակամություն՝ օգտագործելու էրգոնոմիկայի, գեղագիտության, դիզայնի և նյութերի գեղարվեստական մշակման մեթոդներն արտադրանքի մրցունակության ապահովման համար,
- տեղեկատվական կուլտուրա տարբեր աղբյուրներից ստացած գիտելիքների, հմտությունների պահպանման և օգտագործման ունակություններ:

Մարդկության պատմության զարգացումը պայմանավորված էր տարբեր նյութերի և համապատասխան գործիքների կիառմամբ: Անգամ դարաշրջանների փոփոխությունը կախված էր նոր նյութերի բացահայտմամբ և այդ նյութի մշակման համար օգտագործվող գործիքների և սարքավորումների կատարելագործմամբ:

Մարդկության պատմությունը բաժանվում է մի քանի փուլերի՝ քարե դար, պղնձե դար, բրոնզե դար, երկաթե դար և այժմյանը, որը մտնում է երկաթե դարի մեջ՝ սինթետիկ նյութերի և նանոտեխնոլոգիաների դար, որն էլ ապահովեց կենսակերպի ավելի բուռն զարգացում և նոր մակարդակ:

Գրականություն

1. Ազարյան Լ. Ռ., Կիլիկյան մանրանկարչությունը XII-XIII դդ., Ե., 1964, 342 էջ:
2. Ավետիսյան Ա. Ն., Հայկական մանրանկարչության Գլաձորի դպրոցը, Ե., 1971, 244 էջ :
3. Ղազարյան Մ., Հայ կերպարվեստը XVII - XVIII դարերում, գեղանկարչություն Ե., 1974, 284 էջ:
4. Մարտիրոսյան Ե., Հայկական կերպարվեստի պատմություն, գիրք 1-2, Ե., 1971, 224 էջ:
5. Շիշմանյան Ռ., Բնանկարն ու հայ նկարիչները, Ե., 1958, 361 էջ:
6. Бородкин В. Ф. Химия красителей. М.- Химия 1981 г, 125 с.
7. Венкатараман К., Химия синтетических красителей, пер. с англ., т.1-6, Л., 1956, 640 с.
8. Гордон П., Грегори П., Органическая химия красителей, пер. с англ., М., 1987, 344 с.
9. Дурново Л. А., Краткая история древнеармянской живописи, Е., 1957, 160 с.
10. Степанов Б. И., Введение в химию и технологию органических красителей, 3 изд., М., 1984, 592 с;
11. Химическая технология текстильных материалов : [Учеб. для вузов по спец. «Хим.технология и оборуд. отделоч. пр-ва»] / Г. Е. Кричевский, М. В. Корчагин, А. В. Сенахов ; Под ред. Г. Е. Кричевского, ил. 22 см, М. Легпромбытиздат 1985 , 640 с